

національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9-А, г. Харків, Україна, 61166, e-mail: lepeyko.tetyana@gmail.com).

ситету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9-А, г. Харків, Україна, 61166, e-mail: batkhuu.gv@gmail.com).

Гаваагийн Батхуу – аспірант кафедри менеджмента и бизнеса Харьковского национального экономического универ-

*Стаття надійшла до ред.
08.06.2018 р.*

УДК 351.82:338.23:336.02

JEL Classification: E62; H30; K34

ОБҐРУНТУВАННЯ ЦІЛЕЙ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Найденко О. Є.

Найденко О. Є. Обґрунтування цілей податкової політики держави / О. Є. Найденко // Економіка розвитку. – 2018. – № 2 (86). – С. 13–23.

Податкова політика в будь-якій країні має важливе значення для соціально-економічного розвитку. Головним орієнтиром податкової політики зарубіжних країн є побудова таких відносин із платниками податків, завдяки яким останні будуть своєчасно та в повному обсязі виконувати свої податкові обов'язки.

Виявлено, що головною проблемою податкової політики держави є постійне порушення законодавчою владою стабільності податкового законодавства, що не покращує інвестиційний клімат в країні, оскільки через відсутність стабільного податкового законодавства іноземні інвестори обирають інші країни для капіталовкладень. Крім того, постійні зміни податкового законодавства зменшують довіру платників податків до представників законодавчої та виконавчої влади.

Встановлено, що в більшості наукових праць у визначенні терміна "податкова політика" акцент робиться на фінансову та регулюючу складову, але лише в незначній кількості визначень можна простежити соціальну спрямованість, якою автори наділяють податкову політику.

Доведено, що більшість напрямів податкової реформи, затверджених Стратегією сталого розвитку "Україна-2020", не виконуються, оскільки: зростає податкове навантаження на суб'єктів підприємництва; не зменшується кількість податків; зростає рівень тіньової економіки; ускладнюється процедура обліку податків та зборів.

Обґрунтовано, що разом із економічною, фінансовою, соціальною, екологічною та міжнародною метою, в межах податкової політики держави можуть реалізуватися також політичні та воєнні цілі.

Ключові слова: податкова політика, напрями податкової реформи, стабільність податкового законодавства, Стратегія сталого розвитку "Україна-2020", цілі податкової політики.

ОБОСНОВАНИЕ ЦЕЛЕЙ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА

Найденко А. Е.

Налоговая политика в любой стране имеет важное значение для социально-экономического развития. Главным ориентиром налоговой политики зарубежных стран является построение таких отношений с нало-

гоплательщиками, благодаря которым последние будут своевременно и в полном объеме выполнять свои налоговые обязанности.

Выявлено, что главной проблемой налоговой политики государства является постоянное нарушение законодательной властью стабильности налогового законодательства, что не улучшает инвестиционный климат в стране, поскольку из-за отсутствия стабильного налогового законодательства иностранные инвесторы выбирают другие страны для капиталовложений. Кроме того, постоянные изменения налогового законодательства уменьшают доверие налогоплательщиков к представителям законодательной и исполнительной власти.

Установлено, что в большинстве научных работ в определении термина "налоговая политика" акцент делается на фискальную и регулируемую составляющие, но только в незначительной части определений можно проследить социальную направленность, которой авторы наделяют налоговую политику.

Доказано, что большинство направлений налоговой реформы, утвержденных Стратегией устойчивого развития "Украина-2020", не выполняются, поскольку: растет налоговая нагрузка на субъекты предпринимательства; не уменьшается количество налогов; растет уровень теневой экономики; усложняется процедура учета налогов и сборов.

Обосновано, что вместе с экономической, фискальной, социальной, экологической и международной целями в рамках налоговой политики государства могут реализоваться также политические и военные цели.

Ключевые слова: налоговая политика, направления налоговой реформы, стабильность налогового законодательства, Стратегия устойчивого развития "Украина-2020", цели налоговой политики.

RATIONALE FOR THE GOALS OF THE STATE TAX POLICY

O. Naidenko

The tax policy in any country is of great importance for social and economic development. The main guideline of the tax policy of foreign countries is building up such relations with taxpayers, thanks to which the latter will timely and fully fulfill their tax duties.

Regular violation of the stability of the tax legislation by the legislature has been found to be the main problem of the state tax policy, which does not improve the investment climate in the country because foreign investors choose other countries for investment due to the lack of stable tax legislation. In addition, continual changes in tax legislation shake the confidence of taxpayers in representatives of the legislative and executive branches.

The research has established that in most scientific works the definition of the term "tax policy" focuses on the fiscal and regulatory components, and only in a small part of the definitions one can trace the social dimension that the authors impose on the tax policy.

Most of the directions of the tax reform approved by the Strategy for Sustainable Development "Ukraine-2020" have been proved to be failing, since: the tax burden on business entities is growing; the number of taxes has not been reduced; the level of the shadow economy is growing; the procedure for fiscal accounting becomes more complicated.

The research has proved that together with the economic, fiscal, social, ecological and international goals, political and military objectives can be also realized within the framework of the state tax policy.

Keywords: tax policy, directions of tax reform, stability of tax legislation, the Strategy for Sustainable Development "Ukraine-2020", goals of tax policy.

Податкова політика в будь-якій країні має важливе значення для соціально-економічного розвитку. З одного боку, податки є основним джерелом наповнення доходної частини бюджету (показник податкових надходжень у доходах Зведеного бюджету України коливається від 75 % до 85 %). З іншого – завдяки податковим надходженням держава може забезпечувати фінансування різних сфер (ЖКГ, оборону, освіту, охорону навколишнього середовища, соціальне забезпечення тощо). Статистика останніх шістьох років свідчить, що Україна реалізує податкову-бюджетну політику, спрямовану на фінансування оборони, підтримку

громадського порядку, фінансування загальнодержавних функцій, соціального захисту та соціального забезпечення (рис. 1).

Наявність у цьому переліку соціального забезпечення пояснюється в основному інфляційними процесами та зростанням мінімальної заробітної плати, а не стратегією соціально-орієнтованої держави.

Слід звернути увагу, що на економічну діяльність витрати держави залишилися майже на рівні 2011 року (а за показником фундаментальні та прикладні дослідження і розроблення в галузях економіки було зафіксовано зменшення фінансування на 26 %).

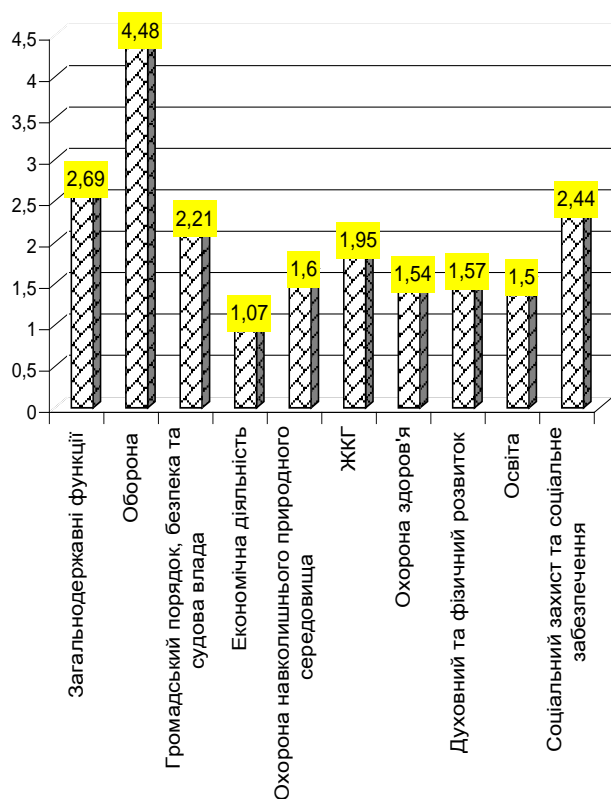

Рис. 1. Зростання витрат бюджету на різні напрями соціально-економічного розвитку з 2011 по 2016 рік, рази (складено за даними [1])
[Growth of budget expenditures for various areas of socio-economic development from 2011 to 2016, times (compiled according to [1])]

Головним орієнтиром податкової політики зарубіжних країн є побудова таких відносин із платниками податків, завдяки яким останні будуть своєчасно та в повному обсязі виконувати свої податкові обов'язки. Це, з одного боку, пов'язано з менталітетом громадян інших країн, а з іншого – свідчить про довіру громадян до держави, оскільки в провідних зарубіжних країнах держава хоч і встановлює значні податкові ставки, але й надає громадянам значні суспільні блага (заробітна плата, медичне страхування, пенсія тощо). Громадяни більшості зарубіжних країн відчувають допомогу держави та розуміють, що кошти, які сплачуються ними у вигляді податків допомагають державі розвиватися та створювати валовий внутрішній продукт, що і дозволяє державі надалі здійснювати соціальне забезпечення та соціальний захист населення.

Важливою проблемою податкової політики держави є постійне порушення законодавчою владою норм пп. 4.1.9. Податкового кодексу України [2] щодо реалізації принципу стабільності податкового законодавства. Більшість змін до Податкового кодексу України (за сім років існування до Податкового кодексу

України було внесено більше 100 змін та доповнень) вносяться законодавчими актами, які ухвалюються Верховною Радою України в грудні року, що передуює року набуття чинності цих змін. Це означає, що як платники податків, так і контролюючі органи мають обмаль часу на вивчення прийнятих норм (замість півроку, які передбачені п. 4.1.9., їм відводиться два-три тижні), що в більшості випадків може призводити до виникнення спірних запитань. Така ситуація не покращує інвестиційний клімат в країні, оскільки через відсутність стабільного податкового законодавства іноземні інвестори обирають інші країни для капіталовкладень.

У наукових працях існують різні підходи до трактування категорії "податкова політика". Науковці безумовно у своїх дослідженнях спираються на здобутки класиків економічної теорії та використовують у своїх дослідженнях розроблені класичної теорії, Кейнсіанської, неоліберальної, неокласичної та багатьох інших концепцій впливу податків на економічний розвиток.

Проаналізувавши існуючі визначення поняття "податкова політика", автор дійшов висновку, що в більшості з існуючих підходів робиться акцент на фінкальну та регулюючу складову, але лише в незначній кількості визначень можна простежити соціальну спрямованість, якою автори наділяють податкову політику (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Основні акценти у визначенні категорії "податкова політика"
[The main emphasis in defining the category "tax policy"]

Основна ідея у визначенні	Автори
1. Акцент на організаційній складовій податкової політики, на методах, принципах та інструментах податкової політики, завдяки яким здійснюється вплив на платників податків та забезпечується наповнення бюджету країни	[3 – 7]
2. Зосередження уваги на використанні коштів, зібраних державою у вигляді податків, на різні напрями розвитку суспільства без конкретного прив'язування до соціальної сфери	[8 – 11]
3. Акцент на конкретизації соціального спрямування використання податків, отриманих від платників	[12 – 14]

Таблиця 2

Реалізація функцій податків у визначенні категорії "податкова політика"
[Implementation of tax functions in defining the category "tax policy"]

Функції (підфункції) податків	Автори
Фіскальна	[3; 4; 6]
Регулююча	[5; 7 – 11; 15; 16]
Регулююча (соціальна)	[12 – 14]

Як бачимо, основний постулат у визначеннях спрямований на реалізацію фінансової та регулюючої функцій податків, тоді як подальшим напрямом використання зібраних надходжень не приділяють значної уваги у визначеннях відомих економістів та науковців.

М. Пасічний [17] у своїй праці акцентує увагу на позитивному досвіді ЄС у побудові ефективної податкової політики, яка здебільшого реалізується завдяки непрямим податкам.

О. Іванова [18] запропонувала критерії ефективності податково-бюджетних відносин.

На думку Ю. Матишак, однією з головних цілей податкової політики має стати стимулювання інноваційного розвитку [19].

О. Лемішко [20] вважає, що одним з основних напрямів здійснення фінансової політики держави, виходячи із завдань соціально-економічного розвитку, є податкова політика. Зокрема, нею визначено основні завдання щодо встановлення, розвитку та реформування податкової системи і податкової політики України.

О. Тимченко та Ю. Сибірянська [21] наголошують на необхідності внесення змін до структури податкової системи держави для забезпечення реалізації її податкової політики.

Л. Кавале [22] досліджувала можливість запровадження податків цільового призначення з позицій уряду, політиків, платників податків і фінансових експертів. Зокрема, нею було наголошено на політичному характері та основних ризиках застосування таких податків в умовах нестабільної економіки.

Як бачимо, економісти наголошують на певних цілях податкової політики, які вона має переслідувати для забезпечення соціально-економічного розвитку держави.

Метою статті є обґрунтування цілей податкової політики держави в умовах змін законодавства та реалізації основних напрямів Стратегії сталого розвитку "Україна-2020".

Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5 / 2015 [23] затверджено Стратегію сталого розвитку "Україна-2020". Однією з реформ, яка має бути реалізована в межах цієї стратегії, є податкова реформа, яка передбачає: побудову податкової системи, яка є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків; створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів.

Головними напрямками реформи є [23]:

перехід від наглядово-каральної функції фінансових органів до обслуговуючої, що допомагає у нарахуванні та проведенні сплати податків, а не має на меті наповнення бюджету за рахунок фінансових санкцій та переплат (в 2018 році запропоновано змінити мету функціонування районних податкових інспекцій із контролю-перевірочної на сервісно-консультаційну);

зменшення кількості податків, їх розміру та спрощення порядку розрахунку і сплати (з 2015 року кількість

податків в Україні не зменшилася та згідно зі статтями 9 та 10 Податкового кодексу України [2] дорівнює одинадцяти);

впровадження електронних сервісів для платників податків з 2017 року із електронним кабінетом платника податку згідно зі статтею 42¹ Податкового кодексу України [2]);

зменшення податкового навантаження на заробітну плату з метою її детінізації (станом на 1 квітня 2018 року податкове навантаження на заробітну плату не знижено). За оцінками МВФ [24] тіньова економіка в Україні складає 44,8 % від ВВП, хоча в 2015 році цей показник складав 42,9 %. У країнах ЄС [25] цей показник коливається від 21,5 % від ВВП у Греції, до 7,6 % від ВВП в Австрії. Середній показник за країнами ЄС-28 склав 18,3 % [26; 27];

удосконалення законодавства України, що спрямоване на посилення боротьби зі схемами ухиляння від сплати податків як юридичними, так і фізичними особами, зокрема удосконалення адміністрування податку на додану вартість, формування системи податкового контролю залежно від ступеня ризику в діяльності платників податків, забезпечення відкритості доступу до інформації про сплату податків, удосконалення законодавства з питань трансфертного ціноутворення, впровадження контролю за видатками фізичних осіб (запровадження системи зупинення реєстрації податкових накладних свідчить про ускладнення взаємовідносин між платниками податків та контролюючими органами).

Тобто будь-яка податкова реформа має на меті реалізацію конкретних цілей, які можуть бути досягнуті в межах податкової політики держави.

На жаль, існуючі напрями реалізації Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" не знайшли свого наукового обґрунтування в подальших нормативно-правових актах держави. Більшість напрямів залишились лише лозунгами без конкретної реалізації в середині країни.

У теорії оподаткування тільки І. Майбуrow [28] сформулював основні цілі податкової політики: економічні, фінансові, соціальні, екологічні, міжнародні.

1. Економічні цілі. Слід відмітити, що в Україні більшість змін у сфері оподаткування відбувається під впливом соціально-економічних процесів (коливання ВВП, дефіциту бюджету та Пенсійного фонду, інфляції, безробіття тощо), а також на виконання вимог МВФ, а не завдяки реалізації стратегічних цілей держави у сфері оподаткування.

Прикладами можуть слугувати: відсутність чіткої позиції держави щодо спрощеної системи оподаткування; постійні зміни законодавства щодо ПДВ стосовно системи електронного адміністрування податкових накладних; хаотична політика щодо оподаткування пенсій (хоча в Україні є інші резерви поповнення бюджету країни, аніж податок на пенсію) і т. ін.

Висновок про економічний розвиток країни можна зробити завдяки деяким показникам чи індексам.

Одним із таких індикаторів є "Індекс глобальної конкурентоспроможності" (The Global Competitiveness Index), який складений зі 113 змінних, що характеризують конкурентоспроможність країн світу з різними рівнями економічного розвитку. Під час складання рейтингу враховуються 12 контрольних показників [29].

Очолює даний рейтинг Швейцарія з показником 5,8 (за даними індексу за 2016 – 2017 рр.).

Україна в цьому рейтингу посідає не провідні позиції. У рейтингу 2016 – 2017 рр. Україна займала 85 місце з показником індексу 4,00. Найвище значення цього індексу для України було зафіксовано за підсумками рейтингу 2012 – 2013 рр. (4,14 та 73 місце).

Ще одним індикатором розвитку економіки країни є валовий внутрішній продукт (ВВП). Валовий внутрішній продукт в Україні має мінливу динаміку протягом останніх років (різке падіння в 2014 – 2015 рр., незначне зростання в 2016 – 2017 рр.). Серед провідних країн ЄС слід відмітити негативний показник по Італії (падіння ВВП на 0,57 % за 11 років). Від'ємне значення зафіксовано також по Хорватії та Португалії. Найкращі показники щодо зростання ВВП за останні 11 років у Мальті (3,74 %), Польщі (3,54 %) та Ірландії (3,36 %) [30].

Основною складовою економічної політики більшості країн ЄС є сприяння розробленню та впровадженню інновацій та фінансуванню наукових досліджень. Серед країн ЄС найбільші витрати на наукові дослідження від ВВП у 2015 році мали: Швеція (3,26 %), Австрія (3,07 %), Данія (3,03 %). Найнижчі показники серед країн ЄС продемонстрували: Кіпр (0,46 %), Румунія (0,49 %), Латвія (0,63 %). Найвищий показник у світі у Південній Кореї (4,29 % від ВВП) [31].

Автор вважає, що в Україні слід основну увагу під час реалізації економічних цілей податкової політики звернути на підтримку промислового сектора економіки завдяки податковому стимулюванню інноваційного розвитку та залучення інвестицій. Через реалізацію цих двох напрямів має підвищуватися конкурентоспроможність держави, тим більше що розвиток інновацій є пріоритетом економічної політики країн G-20. На жаль, українське податкове законодавство майже не містить реальних стимулів для реалізації інноваційних та інвестиційних проектів, що не дозволяє державі забезпечувати зростання ВВП більш швидкими темпами.

2. Фіскальні цілі. Ці цілі повинні враховувати на прями економічної політики держави та стратегії розвитку країни.

Податки в доходах Зведеного бюджету України займають провідне місце. Вони складали за підсумками 2016 року 83,1 %. У країнах ЄС цей показник коливається від 76,4 % у Румунії і до 94,0 % у Люксембурзі [32].

З урахуванням інфляційних процесів Україна робить акцент на непряме оподаткування. Питомі ваги надходжень непрямих податків та зборів в 2016 році складала більше 60 % всіх податкових надходжень, що означає перекидання податків на споживачів продукції. Водночас податкове навантаження на економіку України за останні роки збільшується та становило

за підсумками 2016 року 27,3 % [1]. Якщо поглянути на тенденцію змін податкового навантаження в Україні, то в 2016 році зафіксовано другий за часи існування України показник податкового навантаження (вищим цей показник був тільки в 1994 році, він складав 27,99 % від ВВП).

На відміну від деяких європейських країн Україна не застосовує прогресивні ставки оподаткування в оподаткуванні доходів фізичних осіб, що значною мірою порушує один із принципів податкового законодавства "соціальна справедливість". Тому, на думку автора, мають бути розроблені моделі оподаткування доходів фізичних осіб за прогресивними ставками, що має забезпечити надходження до бюджету країни додаткових коштів.

3. Соціальні цілі. Однією з важливих сфер, яка фінансується за рахунок податкових надходжень є соціальна. На основі витрат на соціальне забезпечення можна зробити висновок про зацікавленість держави в соціальному захисті громадян країни (рис. 2).

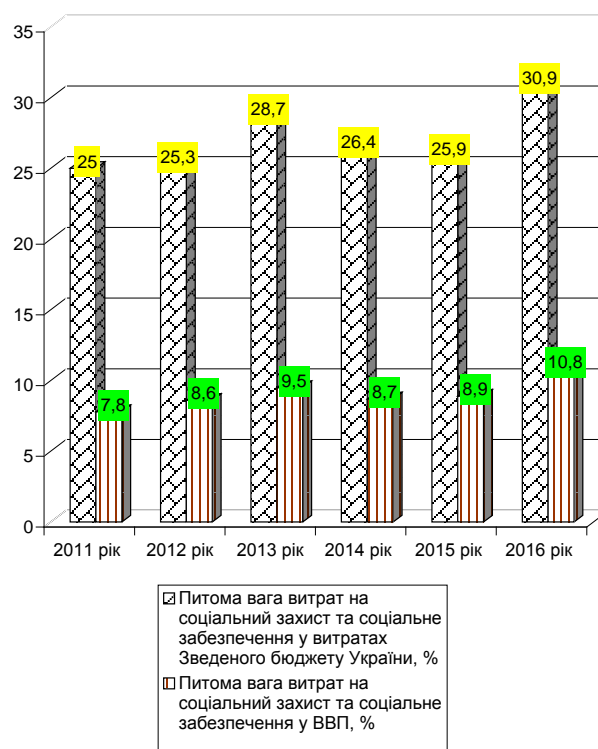

Рис. 2. Питомі ваги витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення у витратах Зведеного бюджету та у ВВП (складено за даними [1])

[Specific weight of expenditures for social protection and social security in the Consolidated Budget expenditure and GDP (compiled according to data [1])]

Як бачимо, в 2016 році спостерігалось зростання ролі видатків на соціальний захист та соціальне

забезпечення (питома вага у ВВП вперше за останні шість років перевищила 10 %). Хоча від показників провідних країн ЄС (у деяких країнах витрати складають близько 30 % від ВВП) видатки України на соціальний значно відрізняються.

За підсумками 2016 року найбільшу питому вагу витрат у ВВП в країнах ЄС на соціальні процеси зафіксував у Франції (31,5 %), а найнижчу – у Латвії (14,5 %) [33].

Досвід країн ЄС підтверджує зацікавленість держави в реалізації соціальних програм для підтримки малозабезпечених та соціально вразливих верств населення. Цього досягають завдяки високому податковому навантаженню на юридичних та фізичних осіб. Отже, як уже говорилося вище, має бути переглянуто підхід до оподаткування доходів фізичних осіб, з метою реалізації принципу соціальної справедливості, коли сума податкових платежів кожної особи буде залежати від її платоспроможності.

4. Екологічні цілі. Стимулювання застосування екологічно безпечних технологій виробництва, застосування транспортних засобів на альтернативних джерелах енергії, забезпечення раціонального використання природних ресурсів.

Проблема екології є однією з важливих в країнах ЄС. Уряди країн зацікавлені в стимулюванні зменшення викидів забруднюючих речовин у повітря та водні об'єкти, застосування інноваційних екологічних технологій виробництва.

В Україні за підсумками 2016 року витрати на охорону навколишнього середовища склали 0,26 % від ВВП (рис. 3).

Через погану екологію 800 000 населення страждає від онкологічних захворювань. Україна посідає друге місце в Європі за темпами поширення онкологічних захворювань [34].

У країнах ЄС-28 витрачають 0,8 % ВВП на охорону навколишнього середовища (Мальта – 2,0 %, Греція – 1,5 %) [35].

Про незацікавленість уряду у вирішенні екологічних проблем свідчить статистика щодо питомої ваги екологічного податку в податкових надходженнях (0,77 в 2016 році) та у ВВП (0,21 у 2016 році).

Загалом в ЄС-28 питома вага екологічних податків складає 2,4 % від ВВП (найбільші показники – Хорватія (4,1), Данія (4,0), Словенія (3,9); найнижчі показники – Словаччина (1,8), Литва (1,8)) [36], що свідчить про зацікавленість країн ЄС у вирішенні екологічних проблем.

Автор вважає за доцільне значне збільшення ставок екологічного податку з обов'язковою їх диференціацією залежно від рівня скидів забруднюючих речовин у конкретному регіоні України. Це має, з одного боку, збільшити податкові надходження, а з іншого – заохотити суб'єктів підприємництва застосовувати більш екологічно небезпечні технології виробництва.

5. Міжнародні цілі. З урахуванням підписання асоціації з ЄС Україна має імплементувати норми податкового законодавства ЄС до національного законодавства. За чотири роки з моменту підписання асоціації за акцизним податком та митом спостерігається найбільша гармонізація законодавства ЄС та України (це стосується підвищення ставок акцизу на алкогольні напої, тютюнові вироби та нафтопродукти, зниження ставок ввізного мита).

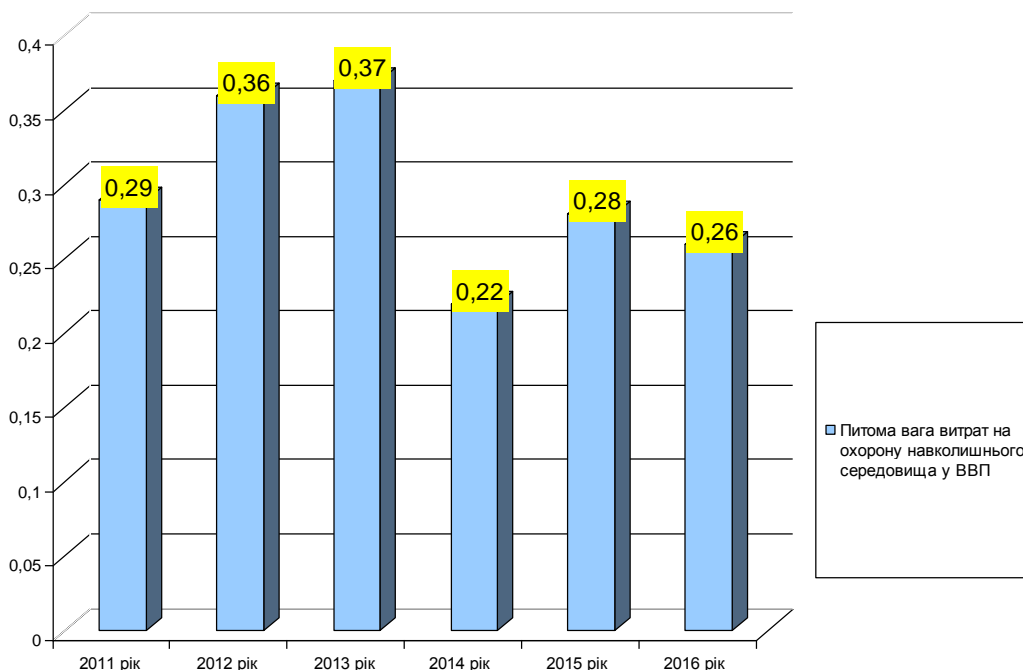

Рис. 3. Питома вага витрат на охорону навколишнього середовища у ВВП в Україні (складено за даними [1])
[Specific weight of environmental protection expenditures in the GDP of Ukraine (compiled according to [1])]

За останні роки спостерігається значне зростання надходжень акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції). Частка акцизного податку з імпортованих товарів у податкових надходженнях за шість років зросла з 2,3 % до 5,3 %.

З урахуванням угод з СОТ в Україні встановлені пільгові адвалерні ставки ввізного мита на 99 % імпортованих товарів. Ця норма розповсюджується на 162 країни СОТ, 12 країн, з яким укладено угоду про вільну торгівлю (країни колишнього СРСР) та 55 країн, до яких застосовується режим найбільшого сприяння [37].

Крім того, з 1 січня 2016 року Україна розпочала поступове зниження ставок ввізного мита для країн ЄС (на 97 % товарних позицій), згідно з вимогами Закону України № 1678-VII від 16 вересня 2014 року [38].

Це свідчить про те, що Україна може недоотримати значні суми коштів, що спричиняє необхідність пошуку джерел компенсації втрат бюджету від застосування пільгових ставок ввізного мита.

Важливою міжнародною метою податкової політики слід вважати укладання угод про усунення подвійного оподаткування (станом на 1 січня 2017 року Україна має угоди про усунення подвійного оподаткування з 70 країнами світу), а також здійснення митного регулювання ЗЕД, знову ж таки з урахуванням вимог ЄС.

Під час реалізації міжнародних цілей податкової політики Україна має більш рішуче відстоювати інтереси власних товаровиробників, оскільки за умовами асоціації з ЄС на більшість товарів, які ввозяться у країни ЄС, встановлені торговельні квоти, що не дозволяє Україні продавати більше продукції власного виробництва та отримувати валютні надходження. Тому, на думку автора, держава має шляхом перемовин із країнами ЄС запропонувати розширити торгові квоти на деякі товари, які користуються попитом в ЄС.

Розглянувши п'ять цілей податкової політики, автор дійшов висновку, що податкова політика не обмежується тільки цими цілями. На думку автора, до існуючого переліку цілей податкової політики можуть бути додані політичні та воєнні цілі (рис. 4).

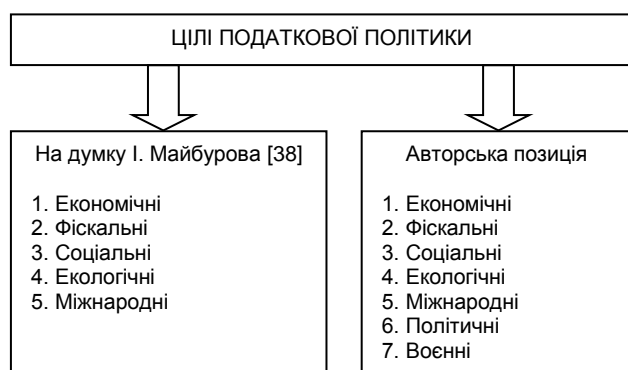

Рис. 4. Цілі податкової політики
[The purposes of the tax policy]

6. *Політичні цілі.* За рахунок реалізації передвиборчих програмних обіцянок або реалізації тих чи інших податкових новацій політичні партії та об'єднання можуть підвищувати або знижувати свій політичний рейтинг, не враховуючи іноді економічні наслідки.

Так, в 2014 році в передвиборчих програмах політичних партій та об'єднань були наведені такі заходи щодо зміни системи оподаткування (табл. 3).

Таблиця 3

Податкові заходи в програмах політичних партій та об'єднань у 2014 році
[Tax measures in the programs of political parties and associations in 2014]

Політична партія або об'єднання	Основні тези пропозицій щодо зміни податкового законодавства
Блок Петра Порошенка	"Зняти "корупційний податок" на економіку. Кількість податків слід скоротити, ставки – зменшити, всі офшори – перекрити. Необхідно затвердити систему спрощеного оподаткування для малого та середнього бізнесу. Провести антикорупційну люстрацію податкових і митних органів [39]
Народний фронт	"Жоден розвиток не буде можливим за умов монополізованої і "зарегульованої" економіки, відсутності вільної конкуренції, беззахисності інвесторів, податкового тягаря" [40]
Батьківщина	"Зобов'язати чиновників та депутатів декларувати не лише доходи, але й витрати. Їх податкові декларації викладати в Інтернет. Спростити процедуру сплати та зменшити кількість існуючих податків і зборів – їх має залишитися не більше шести. Знизити розмір єдиного соціального внеску до 15 %" [41]
Самопоміч	"Децентралізація влади та податків, аби громади мали достатні повноваження, кошти та механізми відповідальності для власного розвитку. Лібералізація податкового законодавства щодо спонсорства та меценатства освіти, науки, культури і спорту" [42]
Опозиційний блок	"До 25 % зменшити єдиний соціальний внесок, скасувати військовий збір, ввести мораторій на ПДВ для аграріїв, а також на податкові зміни для малого і середнього бізнесу" [43]
Радикальна партія Олега Ляшка	"Зібрані податки в більшості своїй залишаться на місцях. Держава отримає гроші через просту та зрозумілу систему оподаткування. Допоможемо українському виробнику, роботодавцю, платнику податків. Менші податки на заробітну плату, більші на сировинну продукцію олігархів. Проста звітність, мінімум перевірок та бюрократії. Введемо кризовий податок для олігархів" [44]

Опосередковано політичні цілі податкової політики проявляються в механізмі фінансування політичних партій за рахунок коштів, які надійшли до бюджету (в тому числі у вигляді податків та зборів).

Таблиця 4

Військові податки в історичній ретроспективі
(складено за [49])
[Military taxes in historical retrospective
(compiled based on [49])]

Час та місце запровадження	Вид платежу	Сутність
V – IV ст. до н. е. в Давній Греції	Ейсфера	Справлявся під час війни для фінансування потреб армії
XVIII ст. в Російській імперії. XIX ст. у Російській імперії	Подушний податок. Військовий податок	Забезпечення потреб армії
Під час Першої світової війни в Італії, Франції	Військовий податок	Фінансування військових витрат
XIX ст. в Іспанії, Великобританії	Військовий податок на поштові послуги	Озброєння армії
XX ст. в Канаді	Воєнний податок ("The Income War Tax Act")	Фінансування військових витрат
Під час Великої вітчизняної війни в СРСР	Військовий податок	Фінансування військових витрат

У 2015 році було прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції" №731-VIII від 8 жовтня 2015 року [45], норми якого передбачають державне фінансування статутної діяльності політичних партій та відшкодування витрат на передвиборчу агітацію під час виборів народних депутатів України (починаючи з 1 січня 2017 року). Це означає, що щорічний обсяг державного фінансування статутної діяльності політичних партій, які відповідно до цього Закону мають право на таке фінансування, буде становити 0,02 розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, що передуює року виділення коштів державного бюджету, помноженого на загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні [46].

У 2017 році сума фінансування з бюджету політичних партій складала: $0,02 \times 1378$ (мінімальна заробітна плата на 1 січня 2016 року) $\times 16\,052\,228$ (кількість виборців на виборах 2014 року) = 442 399 403 грн.

Національне агентство з питань запобігання корупції розподілило кошти, виділені з державного бюджету на фінансування статутної діяльності політичних партій у 2017 році [47]:

"Народний фронт" – 113 753 500 грн;

"Блок Петра Порошенка" – 112 103 600 грн;

Партія "Самопоміч" – 56 394 560 грн (окремо партія отримає 44 239 940 грн за дотримання гендерної квоти на парламентських виборах 2014 року);

"Радикальна партія Олега Ляшка" – 38 257 900 грн;

"Опозиційний блок" – 48 467 700 грн;

Партія "Батьківщина" – 29 182 200 грн.

До речі, практика фінансування політичних партій характерна для європейських країн [48]: у Великобританії щорічна сума фінансування парламентських партій складає 2 млн фунтів стерлінгів; в Німеччині політичні партії отримують від держави по 85 євроцентів за голос кожного виборця, який проголосував за партію; у Чехії політичні партії, які отримали не менш 3 % голосів, отримують від держави фінансування в розмірі 300 тис. євро на рік.

Отже, бачимо, що в європейських країнах існує механізм фінансування політичних партій за бюджетні кошти. Але при цьому рівень політичної відповідальності в зарубіжних країнах за невиконані політичні обіцянки (в тому числі ті, які стосуються оподаткування) значно вищий ніж в Україні. Тому, в Україні також має бути запроваджено механізм відповідальності політичних партій за невиконання власних політичних програм.

7. Воєнні цілі. Практика справляння податків на воєнні цілі не нова. Ще з давніх часів держави піклувалися про свій захист та встановлювали так звані військові податки (табл. 4).

В Україні фінансування витрат на оборону було й до 2014 року, але ці витрати забезпечувалися надходженнями до бюджету, які не були спеціальними.

У зв'язку з проведенням антитерористичної операції та для забезпечення фінансування реформи Збройних сил України з 3 серпня 2014 року в Україні було запроваджено військовий збір. Його розмір складає 1,5 % від нарахованої заробітної плати працівника. Тобто окрім загальних витрат на оборону, починаючи із серпня 2014 року Україна на потреби армії спрямовує суми спеціального платежу. За 3,5 роки надходження від військового збору склали понад 38 млрд грн [50]. Тобто запровадження цього збору має чітку мету – забезпечення обороноздатності держави, що підтверджує гіпотезу про наявність воєнної цілі реалізації податкової політики.

Отже, податкова політика має переслідувати декілька цілей для забезпечення збалансованого розвитку країни. До того ж цілі податкової політики мають бути взаємопов'язані, оскільки, наприклад, соціальні та екологічні цілі будуть напряму пов'язані з економічними, тобто від того, які будуть макроекономічні показники розвитку держави залежить фінансування в тому числі соціальних та екологічних процесів.

На основі аналізу існуючих підходів до визначення поняття "податкова політика" автором згруповані визначення, які мають фіскальну, регулюючу та соціальну спрямованість. До того ж основний акцент в науковій думці робиться на фіскальну та регулюючу функції податків.

Автором доведено, що окрім існуючих в теорії оподаткування цілей податкова політика держави також переслідує політичні та воєнні цілі. Якщо фінансування

обороздатності країни пояснюється проведенням АТО, то фінансування з бюджету політичних партій (в тому числі за рахунок податків, отриманих від платників) викликає подив. Політичні мотиви не мають впливати на розвиток оподаткування.

Головним вектором розвитку податкової політики має бути забезпечення економічного розвитку держави, завдяки продуманій та обґрунтованій податковій політиці.

Основними напрямками реалізації стратегії податкової політики держави мають стати:

податкове стимулювання інноваційного розвитку та інвестиційного клімату;

запровадження диференційованих ставок податку на доходи фізичних осіб із метою забезпечення поповнення бюджету та реалізації принципу соціальної справедливості оподаткування;

запровадження диференційованих ставок екологічного податку залежно від скидів забруднюючих речовин у конкретному регіоні України;

перегляд у бік збільшення торгових квот на вивезення товарів у країни ЄС;

запровадження відповідальності політичних партій за незабезпечення виконання програмних заходів щодо оподаткування.

Напрямами подальшого дослідження є питання, пов'язані з перекладанням податків на більш заможні верстви населення для забезпечення реалізації принципу соціальної справедливості в оподаткуванні.

Література: 1. Бюджет України-2016 [Електронний ресурс] : статистичний збірник Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <https://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychny-zbirnyk-ministerstva-finansiv-biudzheta-ukrainy--?category=bjudzheta&subcategory=porperedni-bjudzheta>. 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. 3. Василик О. Д. Податкова система України : навч. посіб. / О. Д. Василик. – Київ : БАТ "Поліграфкнига", 2004. – 478 с. 4. Крисоватий А. І. Теоретико-організаційні доміканти та практика реалізації податкової політики в Україні : монографія / А. І. Крисоватий. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 371 с. 5. Федосов В. М. Податкова система України : підручник / В. М. Федосов, В. М. Опарін, Г. О. П'ятаченко. – Київ : Либідь, 1994. – 464 с. 6. Юрій С. І. Бюджетна система України : навч. посіб. / С. І. Юрій, Й. М. Бескід. – Київ : НІОС, 2000. – 324 с. 7. Загорський В. С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку : монографія / В. С. Загорський. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 133 с. 8. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 3-тє вид. – Київ : Знання, 2000. – 587 с. 9. Данілов О. Д. Податкова система та шляхи її реформування / О. Д. Данілов, Н. П. Фліссак. – Київ : Парламентське вид., 2001. – 216 с. 10. Иванов Ю. Б. Современные проблемы налоговой политики : учеб. пособ. / Ю. Б. Иванов, А. Н. Тищенко. – Харьков : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 328 с. 11. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А. М. Соколовська. – Київ : Знання-

Пресс, 2004. – 454 с. 12. Майбуков И. А. Теория и история налогообложения / И. А. Майбуков. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 434 с. 13. Пансков В. Г. Налоги и налогообложение в Российской Федерации : учебник / В. Г. Пансков. – 7-е изд., доп. и перераб. – Москва : МЦФЭР, 2006. – 592 с. 14. Энциклопедия теоретических основ налогообложения / под ред. И. А. Майбукова, Ю. Б. Иванова. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2016. – 503 с. 15. Черник Д. Г. Налоговая политика : учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / Д. Г. Черник, Ю. Д. Шмелев ; под ред. Д. Г. Черника. – Москва : Изд-во "Юрайт", 2016. – 408 с. 16. Шаблиста Л. М. Податки як засіб структурної перебудови економіки / Л. М. Шаблиста. – Київ : Інститут економіки НАН України, 2000. – 218 с. 17. Пасічний М. Д. Бюджетно-податкова політика у країнах ЄС із трансформаційною економікою / М. Д. Пасічний // Економіка розвитку. – 2017. – № 2. – С. 30–39. 18. Иванова О. Ю. Теоретико-методичне забезпечення вдосконалення системи податково-бюджетних відносин / О. Ю. Иванова // Економіка розвитку. – 2014. – № 4. – С. 48–57. 19. Матишак Ю. І. Напрями удосконалення податкового стимулювання інноваційної діяльності в Україні / Ю. І. Матишак // Економіка розвитку. – 2014. – № 3 (71). – С. 33–37. 20. Лемішко О. О. Податкова політика стимулювання сільського господарства: інструменти реалізації та їх результативність / О. О. Лемішко // Економічний часопис-XXI. – 2017. – № 167 (9–10). – С. 18–22. 21. Тимченко О. М. Фіскальні ефекти структурних зрушень у податковій системі України / О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 1–2 (1). – С. 69–73. 22. Кавале Л. Застосування податків цільового призначення: економіка чи політика? / Л. Кавале // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 7–8 (1). – С. 56–59. 23. Про стратегію сталого розвитку "Україна-2020" [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. 24. Тінюва економіка в Україні досягає 45 % – МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/9/633941>. 25. The Countries with the Largest Shadow Economies [Infographic] [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.forbes.com/sites/niallmcCarthy/2017/02/09/where-the-worlds-shadow-economies-are-firmly-established-infographic/#3a964298742c>. 26. An analysis of the shadow economy in EU countries [Electronic resource]. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/306358545_AN_ANALYSIS_OF_THE_SHADOW_ECONOMY_IN_EU_COUNTRIES. 27. The Shadow Economy in Europe, 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.atkearney.com/financial-services/article?/a/the-shadow-economy-in-europe-2013>. 28. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. Ю. Б. Иванова, І. А. Майбукова. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 492 с. 29. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017 – 2018 pp. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrainy-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>. 30. National accounts and GDP [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP. 31. R & D expenditure [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/R_%26_D_expenditure. 32. Tax revenue statistics [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tax_revenue_statistics. 33. Social spending [Electronic resource]. – Access mode : <https://data.oecd.org/social/spending.htm>. 34. Моторошна статистика:

Україна посідає 2 місце в Європі за темпами поширення раку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://budukursi.in.ua/2017/03/16/onkologiya-khml>. 35. Government expenditure on environmental protection [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_environmental_protection. 36. Environmental tax statistics [Electronic resource]. – Access mode: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Environmental_tax_statistics. 37. Застосування ставок ввізного мита згідно з Митним тарифом України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/90009959>. 38. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України № 1678-VII від 16 вересня 2014 року // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 177. – С. 3–11. 39. Програма партії "Блок Петра Порошенка" "Жити по-новому!" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://solydarnist.org/?page_id=874. 40. Програма Народного фронту – "Відновлення України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfront.org.ua/program>. 41. Програма партії "Батьківщина" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ba.org.ua/programm>. 42. Програма Політичної партії "Об'єднання "Самопоміч" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/09/program_OS.pdf. 43. Передвиборча програма Опозиційного блоку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://opposition.org.ua/uk/peredviborcha-programa-opozitsijnogo-bloku.html>. 44. Програма Радикальної партії Олега Ляшка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://liashko.ua/program>. 45. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції [Електронний ресурс] : Закон України № 731-VIII від 8 жовтня 2015 року. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/card/731-19>. 46. З 1 липня набуває чинності Закон про фінансування партій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rada.oporaua.org/kontakty-prymalen-fraktsii-partii/11430-z-1-lypnia-vstupae-v-sylu-zakon-pro-finansuvannia-partii>. 47. НАЗК розподілило 340 млн грн з держбюджету на фінансування партій в 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dt.ua/POLITICS/nazk-rozpodililo-340-mln-grn-z-derzhbyudzhetu-na-finansuvannia-partiy-v-2017-roci-229859_.html. 48. А як у них? Фінансування політичних партій країн Європи та США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rada.oporaua.org/mapa-kontaktiv/7285-a-ia-uk-u-nykh-chy-ie-partiine-zhyttia-poz-parlamentom>. 49. Маркова Л. Г. Військовий збір: теоретичний аспект / Л. Г. Маркова, Р. О. Алексєєва // International Scientific Journal. – 2015. – No. 3. – P. 31–36. 50. Звіт Державної фіскальної служби України за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>.

References: 1. Biudzhety Ukrainy-2016 [Electronic resource] : statystychnyi zbirnyk Ministerstva finansiv Ukrainy. – Access mode : <https://www.minfin.gov.ua/news/view/statystychnyi-zbirnyk-ministerstva-finsiv-biudzhety-ukrainy-2016?category=bjudzhety&subcategory=poperedni-bjudzhety>. 2. Podatkovi kodeksi Ukrainy vid 02.12.2010 roku No. 2755-VI [Electronic resource]. – Access mode : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 3. Vasylyk O. D. Podatkova systema Ukrainy : navch. posib. / O. D. Vasylyk. – Kyiv : VAT "Polihrafknyha", 2004. – 478 p. 4. Krysovaty A. I. *Teoretyko-orhanizatsiini dominanty ta praktyka realizatsii podat-*

kovoi polityky v Ukraini : monohrafiia [The theoretic and organizational dominants and the practice of tax policy implementation in Ukraine : monograph] / A. I. Krysovaty. – Ternopil : Kart-blansh, 2005. – 371 p. 5. Fedosov V. M. Podatkova systema Ukrainy : pidruchnyk / V. M. Fedosov, V. M. Oparin, H. O. Piatachenko. – Kyiv : Lybid, 1994. – 464 p. 6. Yurii S. I. Biudzhetsna systema Ukrainy : navch. posib. / S. I. Yurii, Y. M. Beskid. – Kyiv : NIOS, 2000. – 324 p. 7. Zahorskyi V. S. *Biudzhetsna systema ta opodatkovannia v Ukraini: problemy rozvytku : monohrafiia* [The Budget System and Taxation in Ukraine: Problems of Development : monograph]. – Kharkiv : VD "INZhEK", 2007. – 133 p. 8. Zahorodnii A. H. *Finansovy slovyk* / A. H. Zahorodnii, H. L. Vozniuk, T. S. Smovzhenko. – 3-tie vyd. – Kyiv : Znannia, 2000. – 587 p. 9. Danilov O. D. Podatkova systema ta shliakhy yii reformuvannia / O. D. Danilov, N. P. Flissak. – Kyiv : Parlamentske vyd., 2001. – 216 p. 10. Ivanov Yu. B. *Sovremennye problemy nalogovoy politiki : uchebnoe posobie* / Yu. B. Ivanov, A. N. Tishchenko. – Kharkiv : ID "INZhEK", 2006. – 328 p. 11. Sokolovska A. M. Podatkova systema derzhavy: teoriia i praktyka stanovlennia / A. M. Sokolovska. – Kyiv : Znannia-Press, 2004. – 454 p. 12. Mayburov I. A. *Teoriya i istoriya nalogo-oblozheniya* / I. A. Mayburov. – Moskva : YuNITI-DANA, 2007. – 434 p. 13. Panskov V. G. *Nalogi i nalogoblozhenie v Rossiyskoy Federatsii* : uchebnik / V. G. Panskov. – 7-e izd., dop. i pererab. – Moskva : MTsFER, 2006. – 592 p. 14. *Entsiklopediya teoreticheskikh osnov nalogoblozheniya* / pod red. I. A. Mayburova, Yu. B. Ivanova. – Moskva : YuNITI-DANA, 2016. – 503 p. 15. Chernik D. G. *Nalogovaya politika : uchebnik i praktikum dlya bakalavriata i magistratury* / D. G. Chernik, Yu. D. Shmelev ; pod red. D. G. Chernika. – Moskva : Izd-vo Yurayt, 2016. – 408 p. 16. Shablysta L. M. *Podatky yak zasib strukturnoi perebudovy ekonomiky* / L. M. Shablysta. – Kyiv : Instytut ekonomiky NAN Ukrainy, 2000. – 218 p. 17. Pasichnyi M. D. *Biudzheto-podatkova polityka u krainakh YeS iz transformatsiinoi ekonomikoii* [Budgetary and fiscal policy in the EU countries with a transformational economy] / M. D. Pasichnyi // *Ekonomika rozvytku*. – 2017. – No. 2. – P. 30–39. 18. Ivanova O. Yu. *Teoretyko-metodychne zabezpechennia vdoskonalennia systemy podatkovobiudzhemykh vidnosyn* [Theoretical and Methodical Support for Improvement of the System of Tax-Budget Relations] / O. Yu. Ivanova // *Ekonomika rozvytku*. – 2014. – No. 4. – P. 48–57. 19. Matishchak Yu. I. *Napriamy udoskonalennia podatkovoho stymulivannia innovatsiinoi diialnosti v Ukraini* [Directions of improvement of tax stimulation of innovation activity in Ukraine] / Yu. I. Matishchak // *Ekonomika rozvytku*. – 2014. – No. 3 (71). – P. 33–37. 20. Lemishko O. O. *Podatkova polityka stymulivannia silskoho hospodarstva: instrumenty realizatsii ta yikh rezul'tatyvnist* [Tax Policy for Agricultural Stimulation: Implementation Tools and Their Effectiveness] / O. O. Lemishko // *Ekonomichnyi chasopys-XXI*. – 2017. – No. 167 (9–10). – P. 18–22. 21. Tymchenko O. M. *Fiskalni efekty strukturnykh zrushen u podatkovii systemi Ukrainy* [The fiscal effects of structural changes in the tax system of Ukraine] / O. M. Tymchenko, Yu. V. Sybirianska // *Ekonomichnyi chasopys-XXI*. – 2014. – No. 1–2 (1). – P. 69–73. 22. Kavale L. *Zastosuvannia podatkov tsilovoho pryznachennia: ekonomika chy polityka?* [Applying taxes of special purpose: economy or politics?] / L. Kavale // *Ekonomichnyi chasopys-XXI*. – 2014. – No. 7–8 (1). – P. 56–59. 23. Pro stratehiu staloho rozvytku "Ukraina-2020" [Electronic resource] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 roku No. 5. – Access mode : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. 24. *Tinova ekonomika v Ukraini dosiahaie 45 %* – MVF [The shadow economy in Ukraine reaches 45 % – the IMF]. – [Electronic resource]. – Access mode :

<https://www.epravda.com.ua/news/2018/02/9/633941>. 25. The Countries with the Largest Shadow Economies [Infographic] [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.forbes.com/sites/niallmcCarthy/2017/02/09/where-the-worlds-shadow-economies-are-firmly-established-infographic/#3a964298742c>. 26. An analysis of the shadow economy in EU countries [Electronic resource]. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/306358545_AN_ANALYSIS_OF_THE_SHADOW_ECONOMY_IN_EU_COUNTRIES. 27. The Shadow Economy in Europe, 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.atkearney.com/financial-services/article/a/the-shadow-economy-in-europe-2013>. 28. Podatkova polityka: teoriia, metodolohiia, instrumentarii : navchalnyi posibnyk / za red. Yu. B. Ivanova, I. A. Maiburova. – Kharkiv : VD "INZhEK", 2010. – 492 p. 29. *Pozytisia Ukrainy v reitynhu krain svitu za indeksom hlobalnoi konkurentospromozhnosti 2017 – 2018 rr.* [The position of Ukraine in the world ranking according to the index of global competitiveness 2017 – 2018] [Electronic resource]. – Access mode : <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrainy-v-reitynhu-krainy-svitu-za-indeksom-globalnoi-konkurentospromozhnosti-2>. 30. National accounts and GDP [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP. 31. R & D expenditure [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/R_%26_D_expenditure. 32. Tax revenue statistics [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tax_revenue_statistics. 33. Social spending [Electronic resource]. – Access mode : <https://data.oecd.org/social-exp/social-spending.htm>. 34. *Motoroshna statystyka: Ukraina posidaie 2 mistse v Yevropi za tempamy poshyrennia raku* [Creepy statistics: Ukraine ranks 2nd in Europe in terms of the rate of cancer spread] [Electronic resource]. – Access mode : <http://budkursi.in.ua/2017/03/16/onkologiya-khml>. 35. Government expenditure on environmental protection [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_environmental_protection. 36. Environmental tax statistics [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Environmental_tax_statistics. 37. *Zastosuvannia stavok vviznoho myta zhidno z Mytnym taryfom Ukrainy* [Application of import duty rates in accordance with the Customs Tariff of Ukraine] [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/90009959>. 38. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soюзom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony : Zakon Ukrainy No. 1678-VII vid 16 veresnia 2014 roku // Uriadovi kurier. – 2014. – No. 177. – P. 3–11. 39. Prohrama partii "Blok Petra Poroshenka" "Zhyty po-novomu!" [Electronic resource]. – Access mode : http://solydarnist.org/?page_id=874. 40. Prohrama Narodnoho frontu – "Vidnovlennia Ukrainy" [Electronic resource]. – Access mode : <http://nfront.org.ua/program>. 41. Prohrama partii "Batkivshchyna" [Electronic resource]. – Access mode : <https://ba.org.ua/programm>. 42. Prohrama Politychnoi partii "Obiednannia "Samopomich" [Electronic resource]. – Access mode : https://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/09/program_OS.pdf. 43. Peredvyborcha prohrama

Opozytsiinoho bloku [Electronic resource]. – Access mode : <http://opposition.org.ua/uk/peredviborcha-programa-opozitsijnogo-bloku.html>. 44. Prohrama Radykalnoi partii Oleha Liashka [Electronic resource]. – Access mode : <http://liashko.ua/program>. 45. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zapobihannia i protyidii politychnii koruptsii [Electronic resource] : Zakon Ukrainy No. 731-VIII vid 8 zhovtnia 2015 roku. – Access mode : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/card/731-19>. 46. Z 1 lypnia nabuvaie chynnosti Zakon pro finansuvannia partii [Electronic resource]. – Access mode : <https://rada.oporaua.org/kontakty-pryimallen-fraktsii-partii/11430-z-1-lypnia-vstupae-v-sylu-zakon-pro-finansuvannia-partii>. 47. NAZK rozpodilylo 340 mln hrn z derzhbiudzhetu na finansuvannia partii v 2017 rotsi [Electronic resource]. – Access mode : <https://dt.ua/POLITICS/nazk-rozpodilil>. 48. A yak u nykh? Finansuvannia politychnykh partii krain Yevropy ta SShA [Electronic resource]. – Access mode : <https://rada.oporaua.org/mapa-kontaktiv/7285-a-iak-u-nykh-chy-ie-partiine-zhyttia-pozaparlamentom>. 49. Markova L. H. *Viiskovy zbir: teoretychnyi aspekt* [War tax: the Theoretical Aspect] / L. H. Markova, R. O. Aliksieieva // International Scientific Journal. – 2015. – No. 3. – P. 31–36. 50. Zvit Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy za 2017 rik [Electronic resource]. – Access mode : <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>.

Інформація про автора

Найденко Олексій Євгенович – канд. екон. наук, доцент кафедри митної справи та оподаткування Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9-А, м. Харків, Україна, 61166, e-mail: Oleksii.Naidenko@m.hneu.edu.ua).

Информация об авторе

Найденко Алексей Евгеньевич – канд. экон. наук, доцент кафедры таможенного дела и налогообложения Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця (просп. Науки, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166, e-mail: Oleksii.Naidenko@m.hneu.edu.ua).

Information about the author

O. Naidenko – PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Customs and Taxation of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9-A Nauky Ave., Kharkiv, Ukraine, 61166, e-mail: Oleksii.Naidenko@m.hneu.edu.ua).

Стаття надійшла до ред.
23.05.2018 р.